

Kiinan sotilasstrategia: Käsitteet ja kehitys kylmän sodan jälkeen

Matti Puranen¹

Artikkeli tarkastelee Kiinan sotilasstrategian kehittymistä kylmän sodan jälkeisellä aikakaudella soveltamalla konstruktivismista ammentavaa sodan paradigman käsitettä. Artikkelin mukaan Kiinan sotilasstrategia on kehittynyt kylmän sodan lopun jälkeisen paradigman muutoksen jälkeen kolmessa kehitysvaiheessa, joiden myötä myös strategian tavoitteet ovat laajentuneet. Kiinan sotilasstrategia toimii tapaustutkimuksena artikkelin laajemmalle, teoreettiselle kiinnostukselle sotilasstrategian kehitykseen liittyviin prosesseihin. Artikkelin esittää, että sotilasstrategian laatiminen ja muokkaaminen on aina systeminen prosessi, joka tapahtuu vuorovaikutuksessa sekä omien liittolaisten että erityisesti oletetun vastustajan kanssa. Kiinan sotilasstrategian esitetään artikkelissa kehittyneen systemisessä suhteessa Yhdysvaltain sotilasstrategiaan ja 2020-luvulle tultaessa lisääntyvästi myös päinvastoin.

Avainsanat: Kiina, konstruktivismi, sodan paradigma, sotilasstrategia, suurstrategia, ulkopoliittika

Johdanto

Kiinan suurvalta-aseman vahvistuessa kansainvälinen huomio on vasta vähitellen kohdistu-
massa Kiinaan sotilaallisena suurvaltana. Kiinan asevoimat ovat nopeasti kasvaneet puolus-
tusmenoilla mitattuna maailman toiseksi suurimmiksi, ja Kiinan sotilasteknologisen osaami-
sen on arveltu joissain asejärjestelmissä jopa ohittaneen Yhdysvaltain suorituskyvyt.²

Tämä artikkeli tarkastelee Kiinan sotilasstrategiaa kylmän sodan jälkeisellä aikakaudella ja selvittää strategian ja asevoimien kehittämiseen vaikuttaneita seikkoja. Vaikka fokus on Kiinassa, on artikkeli kiinnostunut myös sotilasstrategian kehityksen yleisemmistä teoret-
tisista periaatteista, esimerkiksi siitä, mikä ajaa valtiot muovaamaan sotilasstrategioitaan ja
miten sotilasstrategian muutosta voitaisiin tarkastella teoreettisesti.

Artikkeli tarkastelee sotilasstrategiaa sosiaaliseen konstruktivismiin pohjautuvan sodan
paradigman käsitteen avulla. Sodan paradigma on valtion tai tietyn valtiojoukon yhteisesti
jakama käsitys siitä, miten ja mistä syistä lähitulevaisuuden sotia tulnaisiin käymään ja miten
niihin tulisi varautua. Sodan paradigma ohjaa sotilasstrategian kehitystä ja siten myös konk-
reettisen sotilaallisen voiman rakentamista.

Kiina, joka on edellisen kerran sotinut vuonna 1979, tarjoaa mielenkiintoisen tapaustut-
kimuksen sodan paradigman ja sotilasstrategian kehityksen tutkimiselle.³ Vuoden 1979 Viet-
namin sodan jälkeen kiinalainen sodan paradigma on kehittynyt analysoimalla muiden val-
tioiden, erityisesti Yhdysvaltojen käymiä sotia, joiden opetuksia Kiina on pyrkinyt parhaansa
mukaan noudattamaan. Kiinan strategia on siten kehittynyt eräänlaisessa systemisessä suh-

1 YTT, erikoistutkija, Maanpuolustuskorkeakoulu, <matti.puranen@mil.fi>

2 Erityistä huomiota ovat herättäneet yläääniohjukset (ks. China Aerospace Studies Institute 2020).

3 Kyseessä oli Kiinan lyhyt rajasota Vietnamia vastaan (ks. Zhang 2015).

teessa Yhdysvaltain strategian kanssa – vääristyneenä peilikuvana Yhdysvalloissa vallitsevasta sodan paradigmasta. Artikkelitarkastelee Kiinan sotilasstrategian kehitystä kylmän sodan jälkeisellä ajalla vuodesta 1991 aina 2020-luvulle saakka. Kylmän sodan päättyminen ja siihen kytkeytyvät tapahtumat aiheuttivat merkittävän ”paradigman muutoksen” myös kiinalaisessa sotilasstrategisessa ajattelussa, mikä on looginen alkupiste tarkastelulle.

Artikkeli koostuu neljästä osiosta. Ensimmäisessä osassa pohditaan sotilasstrategian ja sen kehityksen teoreettisia ulottuvuuksia. Toisessa osassa esitellään kiinalainen strateginen käsitteistö, sen käsitehistoria sekä strategian laadinnan peruseriaatteen. Kolmannessa osassa tarkastellaan kiinalaisen sodan paradigman ja sen myötä sotilasstrategian kehitystä kylmän sodan jälkeisellä aikaudella, ja neljännessä johtopäätösosuudessa pohditaan Kiinan strategian kehitystä systeemisenä ilmiönä.

Menetelmällisesti on olennaista, miten valtioiden sodan paradigmoja ja sotilasstrategioita voidaan empiirisesti havainnoida. Yksinkertaisimmillaan valtion sotilasstrategiaa voidaan havainnoida valtiojohdon julkaisemista asiakirjoista ja julkilausumista yhdistettynä valtion havaittuun käyttäytymiseen. Kaikki valtiot julkaisevat jonkinlaisia tiedonantoja sotilasstrategiastaan sekä sen päämääristä. Näiden rinnalla voidaan tarkastella valtioiden toimia, kuten asejärjestelmien hankintoja ja esimerkiksi sotaharjoituksia. Artikkelitarkastaa lähteinään Kiinan ja Kiinan kommunistisen puolueen virallisia julkaisuja, kiinalaista kansainvälistä politiikkaa, strategiaa ja sotatieteitä käsitteleviä (akateemisia) julkaisuja sekä kansainvälisen tutkimuskirjallisuuden analyysijä.

Menetelmällisesti artikkeli on inspiroitunut käsitehistoriallisen tutkimuksen lähestymistavoista. Käsitehistoriallinen menetelmä kohdistaa tarkastelun käsitteisiin, joita ei ymmärretä pelkästään sanoin vaan sanoihin kytkeytyvinä merkitysten tiivistyminä. Poliittisia ideologioita tutkineen Michael Freedenin (1996) mukaan ideologiat ja muut samankaltaiset ajatusrakennelmat (kuten poliittiset filosofiat) koostuvat ydinkäsitteiden ja apukäsitteiden muodostamasta käsitteellisestä ”morfologiasta”. Tarkastelun alla olevan kiinalaisen strategisen ajattelun järjestelmän voidaan nähdä freedeniläiseen tapaan omaavan oman käsitteellisen morfologiansa ja omat ydin- ja apukäsitteensä. Artikkelitarkastaa siten kiinnostunut erityisesti ydinkäsitteistä ja niiden sisällöistä sekä ydinkäsitteitä tarkemmin määrittelevistä apukäsitteistä.

Kylmän sodan jälkeisellä aikakaudella Kiinan strategisen käsitejärjestelmän ydinkäsitteiksi tulee laskea ainakin ”kansainvälinen turvallisuusympäristö”, ”sotilasstrateginen ohjenuora” sekä ”sodan muoto”. Artikkelitarkastaa kiinnostunut näiden kolmen ydinkäsitteen määrittelyistä ja niille annetuista vaihtelevista sisällöistä.

Sotilasstrategian kehityksen yleisiä periaatteita

Strategian ja sotilasstrategian käsitteet ovat luonteeltaan epämääräisiä, mikä selittyy pitkälti käsitteiden pitkällä ja polveilevalla historialla (ks. Heuser 2010). Nykypäivän kansainvälisen politiikan tutkimus ja sotatieteet jakavat strategian käsitteen valtion kaikkien voimavarojen (esim. poliittiset, taloudelliset ja sotilaalliset) kokonaisuutta käyttävään suurstrategiaan (engl. *grand strategy*) ja sille alisteiseen sotilasstrategiaan. Sotilasstrategia ymmärretään laajan tason toimintasuunnitelmana sotilaallisten keinojen käyttämisestä valtion määrittämien poliittis-

ten tavoitteiden saavuttamiseksi. Yksinkertaisimmillaan sotilasstrategiassa on kyse tavoitteiden (engl. *ends*), keinojen (*ways*) ja välineiden (*means*) harmonisoimisesta. (Ks. Gray 2010; Kajanmaa 2021; myös Koivula & Kajanmaa tässä numerossa.)

Sotilasstrategia nähdään usein yksinkertaisesti sotasuunnitelmana, joka otetaan esiin kassakaapista sodan sytyttyä. Sotilasstrategiassa on kuitenkin kyse myös rauhan aikana jatkuvasta prosessista, jossa sekä voiman käyttöä että sen kehittämistä ja kehittämiseen käytettyjä resursseja suunnitellaan pitkäjänteisesti. Sotilasstrategiat ovat siten jatkuvan adaptaation tilassa myös rauhan aikana, jolloin ne heijastavat kansainvälisen politiikan yleistä kehitystä, valtioiden välisiä valtasuhteita ja esimerkiksi sotateknologian kehitystrendejä.⁴

Rauhan aikana sotilasstrategioita kehitetään vallitsevan uhkakuvaston sekä valtioiden jakaman sodan paradigman ohjaamana.⁵ Jyri Raitasalo ja Joonas Sipilä määrittelevät sodan paradigman tieteenfilosofi Thomas Kuhnin ajatuksiin pohjautuen tietyn valtio- ja toimijajoukon yhdessä jakamaksi käsitykseksi sotilaallisten uhkien luonteesta, sodan olomuodosta ja sotilaallisen voiman muodoista (myös sotateknologisessa mielessä). Sodan paradigma on historiallisen kontekstin mukaan muovautuva ja sosiaalisessa kanssakäymisessä rakentuva ideoiden kokonaisuus, joka on jatkuvassa vuorovaikutussuhteessa materiaallisen todellisuuden kanssa. (Raitasalo & Sipilä 2004; ks. myös Raitasalo 2005.) Kulloinkin yhteisesti jaettu paradigma ohjaa sotilaallisen voiman kehitystä ja strategista suunnittelua, vaikka suoranaista sotaa ei koskaan käytäisikään (Raitasalo & Sipilä 2004).

Sodan paradigma voi muovautua hitaasti esimerkiksi teknologian ja sodankäynnin tavan kehittyessä. Paradigma voi myös käydä läpi kuhnilaisen ”paradigman muutoksen” (engl. *paradigm shift*) esimerkiksi merkittävän, vakiintuneen paradigman haastavan sodan seurauksena. Myös pienemmät ja rajoitetummat sodat toimivat eräänlaisina näyteikkunoina vallitsevista teknologioista, doktriineista, sekä niiden toimivuudesta (Fravel 2019, 9–16). Esimerkiksi Persianlahden sodan (1991) tulkittiin aiheuttaneen ”sotilaallisen vallankumouksen” (engl. *revolution in military affairs*), jonka myötä länsimainen sodan paradigma muovautui pienempien, teknologisten asevoimien käyttöä suosivaksi (ks. Raitasalo & Sipilä 2004). On oletettavissa, että myös nyt käynnissä oleva Ukrainan sota tulee vaikuttamaan merkittäväällä tavalla eri valtioiden paradigmoihin.

Rajoitetummat sodat ja niiden lopputulokset muovaavat sodan paradigmaa ja ohjaavat myös suurvaltasotaan valmistautuvien asevoimien strategista suunnittelua. Rebecca Lissnerin mukaan rajoitetummat sodat ja interventiot tuottavat sotateknologisen ja operaatiotaidollisen informaation lisäksi myös tietoa sekä omista että potentiaalisen vastustajan kokonaisista kyvykkyyksistä, yhteiskuntien taloudellisista ja poliittisista kriisinsietokyvyistä. Ne ohjaavat valtioita joko hienosäätämään tai tarvittaessa mullistamaan strategisen orientaationsa. (Lissner 2022.)

Merkittävän sotilaallisen konfliktin lisäksi sotilasstrategia voi muuttua myös, kun valtion käsitys ulkoisesta uhkasta (mikä ja mistä) muuttuu. Lisäksi valtion poliittinen johto voi antaa asevoimille uusia tehtäviä, jotka muovaavat strategiaa. Tällaisia olivat 1990-luvun länsimaissa esimerkiksi kriisinhallintaan ja terrorin vastaiseen sotaan liittyvät operaatiot.

4 Sotilasstrategian kehitys on luonnollisesti näkyvintä sodan aikana, jolloin sotivat osapuolet tekevät nopeita ja rajuja muutoksia strategioihinsa (Hoffman 2021).

5 Suomalaisessa keskustelussa käytetään usein myös yleisemmin määriteltyä ”sodan kuvan” käsitettä.

Sotilasstrategian kehitystä voidaan tarkastella yhteen valtioon tai asevoimaan kohdistuvan tarkastelutavan sijaan myös systeemisemmin, useamman toimijan välisenä, monimutkaisena vuorovaikutuksena. Sotilasstrategiaa ei koskaan laadita eristyksissä, sillä strategian käsitteeseen sisältyy olennaisesti vastustajan olemassaolo ja sen toimintaan reagoiminen. Strategia kehittyy siten aina, myös rauhan aikana, vuorovaikutuksessa hypoteettisen vastustajan kanssa ja on André Beaufren mukaan ”voiman ja vastakkaisten tahtojen dialektiikkaa” (sit. Heuser 2010, 17).

Kenneth Waltzin tunnetun neorealistisen argumentin mukaan valtioiden yhdessä muodostama anarkkinen kansainvälinen rakenne sosiaalista valtiot käyttäytymään ”funktionaalisesti samankaltaisesti”. Waltzin mukaan myös valtioiden sotilasstrategiat ajautuvat muistuttamaan toisiaan, koska anarkiassa käyty kilpailu ohjaa jäljittelemään sotilaallisesti menestyneimpiä valtioita. Valtiot siis seuraavat tarkkaan menestyneiden valtioiden sotilasteknologiaa ja sotilasstrategisia innovaatioita, minkä seurauksena kansainvälisen järjestelmän asevoimat ja strategiat muistuttavat karkeasti toisiaan (Waltz 1979, 27).

Waltzin perimmäinen ajatus strategioiden systeemisestä muodostumisesta on kiehtova mutta puutteellinen, sillä valtioiden strategiat eivät strategian dialektisen luonteen vuoksi ajautu muistuttamaan täysin toisiaan. Vaikka Kiina emuloi Yhdysvaltain sotilasstrategian tiettyjä ulottuvuuksia, ei se suinkaan jäljittele sokeasti kaikkea. Kiinan sotilasstrategiaa on kansainvälisissä arvioissa luonnehdittu ”vastainterventio-” (engl. *counter-intervention*) tai A2/AD (*anti access/area denial*) -strategiaksi, jolla Kiina pyrkii estämään Yhdysvaltain väliintulon, mikäli jokin alueellisista konflikteista eskaloituisi sodaksi. Kiinalaiset sotilaslähteet eivät käytä kumpaakaan termiä, mutta Kiinan sotilasstrategian ja esimerkiksi kalustohankintojen on tulkittu käytännössä noudattavan niiden henkeä. (Ks. Twomey 2014; Fravel & Twomey 2015.) Kiina on reagoinut Yhdysvaltojen strategiaan hankkimalla asejärjestelmiä, jotka pyrkivät kiistämään Yhdysvaltain toimintavapauden esimerkiksi tuhoamalla Yhdysvaltain Itä-Aasian ja Tyynen meren ilmatukikohtiin sijoitetut joukot sekä estämällä Yhdysvaltain lentotukialusikuryhmien saapuminen paikalle. Kiina ei ole myöskään ainakaan toistaiseksi emuloinut Yhdysvaltain ydinstrategiaa rakentamalla valtavaan, meri-, maa- ja ilmakomponentteihin perustuvan niin sanotun ydintriadin. (Toivanen 2022.)

Waltzin ajatusta voisi viedä eteenpäin siten, että strategiat kehittyvät systeemisessä suhteessa keskenään, mutta prosessi on hienosyisempi. Artikkelini pyrkii pääsemään tähän prosessiin kiinni tarkastelemalla kiinalaisen sodan paradigman ja Kiinan sotilasstrategian kehitystä ja reagointia Yhdysvaltain strategiseen orientaatioon. Kiinalainen strategiakäsitteistö ja strategian laatimisen prosessi tarjoaa tähän mielenkiintoisen lähtökohdan, sillä Kiinan kommunistinen puolue määrittää ja päivittää tasaisin väliajoin virallisia arvioitaan ”kansainvälisestä turvallisuusympäristöstä”, vallitsevasta ”sodan muodosta” ja näihin pohjautuvasta ”sotilasstrategisesta ohjenuorasta”. Ensin mainittu vastaa karkeasti Kiinan johdon käsitystä suurstrategisesta tilanteesta, kun taas jälkimmäiset kuvaavat Kiinassa vallitsevaa sodan paradigmaa ja sotilasstrategian kehityssuuntaa. Ennen siirtymistä varsinaisen strategian kehityksen tarkasteluun on kuitenkin aiheellista perehtyä tarkemmin kyseisten käsitteiden taustoihin sekä niihin yhdistyvään strategian laadinnan prosessiin Kiinassa.

Kiinalainen strategiakäsitteistö

Kiinassa nykyisin käytössä oleva sotilasstrategian käsite (kiin. 军事战略, *zhanlüe*) on käännöstermi läntisestä strategian käsitteestä. Käsitteellisessä hierarkiassa sotilasstrategia asetetaan suurstrategian (大战略, *da zhanlüe*) tai sitä virallisessa puheessa vastaavan ”kansallisen strategian” (国家战略, *guojia zhanlüe*) alaisuuteen. Sotilasstrategian alapuolella ovat puolestaan operaatioiden tai kampanjoiden (战役, *zhan yi*) sekä taktiikan (战术, *zhan shu*) käsitteelliset ja toiminnalliset tasot.⁶

Nykypäivän kiinalainen strateginen käsitteistö on kehittynyt omanlaisekseen amalgaamiksi kolmesta toisiinsa limittyvästä käsitteistöä: ensinnäkin Kiinan omasta, vuosituhansia vanhasta strategisen ajattelun traditiosta ja strategisesta kulttuurista ammentavasta käsitteistöä; toisekseen kommunistisen puolueen käsitteistöä, jossa korostuvat marxismi-leninismi ja maolaisuuden ajatukset; ja kolmanneksi kansainvälisestä, erityisesti euro-amerikkalaisesta sotatieteellisestä ja kansainvälisten suhteiden opinalasta ammentavasta käsitteistöä.

Kiinan kansantasavallan strategiakäsitteistö sai alkunsa kommunistisen puolueen kamppaillessa olemassaolostaan Kiinan sisällissodassa (1927–1949) sekä Japanin vastaisessa sodassa (1937–1945).⁷ Hyvin suurta roolia näyttelivät sotatoimia johtaneen Mao Zedongin ajatukset, jotka julkaistiin jo 1930-luvulla sodankäynnin oppaissa, kuten *Ongelmia Kiinan vallankumouksellisen sodan strategiassa* (1936) ja *Pitkittyneestä sodankäynnistä* (1938). Mao yhdisteli ajattelussaan Carl von Clausewitzin ajatuksia marxismi-leninismin luokkataisteluun ja Kiinan perinteiseen strategiakäsitteistöön ja määritteli strategian ”sodankäynnin kokonaisuutta” (kiin. 战争全局, *zhanzheng quanju*) tarkastelevaksi teoriaksi ja opiksi (Mao 1936). Maon 1930-luvulla kehittämät käsitteet ja termit vakiinnuttivat asemansa kiinalaisessa strategisessa ajattelussa vuosikymmenien ajaksi. Kansantasavallan alkuvuosikymmeninä Kiina varautui totaaliseen sotaan, ja myös kiinalainen strategian käsite rajoittui ensisijaisesti nimenomaan sodankäyntiin ja sotaan valmistautumiseen. Strategia oli ”sodan kokonaisuuden suunnittelua ja johtamista” (Shou 2013, 3–5).⁸

Kiinalainen strategian käsite alkoi laajeta 1980-luvulla, kun Kiina ryhtyi avautumaan sekä poliittisesti että taloudellisesti. Samalla sotilaallinen uhkakuvasto uudistui, kun suursodan riskin arveltiin pienentyneen ja korvautuneen monenlaisilla uusilla ja ei-tavanomaisilla uhkilla. Kehityksen myötä virallisestikin määritelty strategian käsite lakkasi olemasta sidoksissa sotaan ja laajeni kattamaan ”muut kuin sotaan liittyvät sotilaalliset aktiviteetit” (kiin. 非战争军事行动, *feizhanzheng junshi xingdong*, engl. *military operations other than war*, MOOTW). Viimeistään 2000-luvulla sodan on korvannut strategian ytimessä ”sotilaallinen kamppailu” (kiin. 军事斗争, *junshi douzheng*), jolla viitataan kaikkiin sotilaallisen voiman mahdollisiin käyttötapoihin. Sotilaallisen kamppailun ytimessä on toki yhä sota, mutta käsite painottaa

6 Kiinan Maanpuolustuskorkeakoulun vuonna 2006 julkaiseman teoksen Operaatio-oppi määritelmän mukaan operaatiot ovat ”peräkkäisistä taisteluista koostuva, keskitetyn yhtymän sotatoimi alueellisen tai kokonaisvaltaisen sotilaallisen tavoitteen saavuttamiseksi (”军团为达成战争的局部目的或全局性目的, 在统一指挥下进行的由一系列战斗组成的作战行动”) (Zhang 2006).

7 Sisällissodan aikaisesta strategiakäsitteistöä, ks. Fravel (2019, 39–71).

8 Alkup. ”战略是对战争全局的筹划和指导”.

myös esimerkiksi pelotteen ylläpitoa, ”uusien tehtävien” hoitamista sekä teknologista kilpailua muiden suurvaltojen kanssa. (Xiao 2020, 14–15.)

2010-luvulta lähtien sotilasstrategia on nähty Kiinassa sotaan valmistautumisen sijaan keskeisenä osana suurvallan suurstrategista työkalupakkia ja valtiollisten etujen tavoittelua. Muutosta kuvaa uudempien sotilasstrategian määritelmien painotus, jonka mukaan sotilasstrategiassa on kyse sotilaallisen voiman käyttämisen lisäksi sen *rakentamisen* suunnittelusta ja johtamisesta. Voimaa rakennetaan tulevaisuuden sodan paradigmaa ennakoiden ja pelotteellista ylivoimaa (kiin. 威懾态势, *weishe taishi*) tavoitellen. Ideaalitulanteessa vastustaja voidaan Sunzin esittämän tunnetun ajatuksen tapaisesti kukistaa ilman taistelua.⁹ Vuoden 2013 *Strategian tieteen* mukaan ”suurvaltojen välisessä strategisessa pelissä ei enää tähdätä vastustajan perinpohjaiseen tuhoamiseen sodalla. Tavoitteena on uudenlaisen strategisen kontrollin ja pelotteellisen ylivoiman saavuttaminen, vastustajan painostaminen omaan tahtoon tai vähintäänkin pitäytymään vastustamasta julkisesti [omia päämääriä]” (Shou 2013, 90).

Kiinalaisen strategiakäsitteistön mukaan sotilasstrategialla on aina tietyt ikuiset piirteensä, joihin lukeutuu vastustajan toiminnan huomioiminen sekä toiminnan suunnittelu ”ends, ways, means” -rakenteen mukaisesti. Pysyvistä luonteestaan huolimatta kiinalaisessa keskustelussa korostetaan myös strategian historiallista, aikaan ja tilaan rajoittunutta kontekstia sekä strategian suhdetta vallitseviin poliittisiin päämääriin. Sotilasstrategia ja sen tavoitteet ovat aina tiukasti sidoksissa politiikkaan ja alisteisia valtion asettamalle ”kansalliselle strategialle”. Kansallista strategiaa laadittaessa on arvioitava vallitseva kansainvälisen turvallisuusympäristön (kiin. 国际安全形势, *guoji anquan xingshi* tai 国际格局, *guoji geju*) kulloinenkin muoto, tärkeimpien toimijoiden voimasuhteet sekä valtion oma strateginen kapasiteetti. (Shou 2013, 12–16.)

Sotilasstrategia rakentuu kansallisen strategian esittämän tilannearvion alaisuuteen. Kuten kansallisen strategian laadinta, myös sotilasstrategia edellyttää sotilaallisen toimintaympäristön arvioimista. Sotilaallisen toimintaympäristön keskeisin elementti on ”sodan muoto” (kiin. 战争形态, *zhangzheng xingtai*), joka käsitteenä muistuttaa jonkin verran Suomessa käytettyä sodan kuvan ja tässä artikkelissa hyödynnettyä sodan paradigman käsitettä.¹⁰ Kiinalaisessa keskustelussa sodan muodon nähdään kehittyvän marxilaisen filosofian teesejä sivuten ikään kuin objektiivisesti, materiaalisten ja historiallisten voimien ohjaamana. Vuoden 2013 *Strategian tiede* lainaa Friedrich Engelsin ajatuksia todeten sotilasstrategian olevan aina ”materiaalisen todellisuuden heijastumana” (Shou 2013, 28). Materialistinen painotus löytyy jo Mao Zedongilta, jonka mukaan sotilaallinen toiminta, joskin luovuuden aluetta, rakentuu aina objektiivisten, materiaalisten seikkojen (kiin. 客观物质条件, *keguan wuzhi tiaojian*), kuten sotilaallisten, poliittisten, taloudellisten ja luonnollisten seikkojen harteille (Mao 1936).

Toisin kuin sosiaalisesti rakentunut sodan paradigma, kiinalainen sodan muoto on kiistämätön materiaallinen tosiasia. Sodan muodon ja siihen kulloisenakin aikana sidotun sotilasstrategisen ajattelun nähdään kiinalaisessa keskustelussa tyypillisesti käyneen läpi ”kylmien aseiden”, ”kuumien aseiden” ja ”mekanisaation” vaiheet sekä aivan uusimpana ”korkean teknologian” (kiin. 高技术, *gao jishu*) ja ”informatisaation” (信息化, *xinxihua*) vaiheet. Sodan

9 ”Erinomaisinta ei siis ole sata taistelua ja sata voittoa, vaan vihollisen kukistaminen taistelutta” (Sunzi 2005, 73).

10 Myös venäläistä ajattelusta löytyy samanlainen käsite, johon viitataan termeillä ”sodan luonne” (ven. характер войны) tai ”sodan olemus” (сущность войны) (ks. Lulu 2017, 121).

muoto määrittää puolestaan operaatioiden päätylin (主要作战形式, *zhuyao zuozhanxingshi*), johon asevoimien on mukauduttava (Shou 2013, 16–21).

Vaikka sodan muodolla on vankka materiaallinen pohjansa, muoto ei ole staattinen ja helposti havaittava kokonaisuus. Sodan muoto nähdään paremminkin eräänlaisena historiallisena trendinä, joka on jatkuvasti kehittymässä kohti seuraavaa olomuotoaan ja jonka kehitys on limittäistä ja alueellisesti eriytynyttä. Esimerkiksi vuoden 2003 Irakin sota on tulkittu Kiinassa pitkälle ”informatisoituneen” toimijan (Yhdysvallat) operaationa lähinnä mekanoituneen tai korkeintaan korkean teknologian vaiheessa operoivaa vastustajaa (Irak) vastaan (ks. Gong ym. 2007). Aivan uusimmassa 2020-luvun keskustelussa informatisaation muodon nähdään olevan kehittymässä kohti ”älyllistymisen” (kiin. 智能化, *zhinenghua*) muotoa.

Sodan muodon lisäksi sotilasstrategian käsitteeseen sisältyy strateginen pääsuunta (kiin. 主要战略方向, *zhuyao zhanlüe fangzhen*) ja päävastustaja, jotka määräävät strategian karkean suunnan ja sotilaallisen voiman kehittämisen painopisteet (Shou 2013, 24). 1990-luvun alusta lähtien strateginen suunta on asetettu Kiinan läheisille merialueille ja päävastustajana on pidetty Yhdysvaltoja. Näin ollen myös sotilaallisen voiman rakentamisessa on fokusoiduttu merivoiman rakentamiseen ja Yhdysvaltain strategian haastamiseen, seuraten sodan muodon historiallista evoluutiota korkeasta teknologiasta kohti informatisoitumista ja älyllistymistä. Pääsuunnan ja päävastustajan lisäksi strategialla on myös toissijaisia strategisia suuntia (kiin. 次要战略方向, *ciyao zhanlüe fangzhen*), jotka on otettava huomioon, mutta jotka eivät määritä strategian päätavoitteita.¹¹ (Ks. Wuthnow 2020.)¹²

Sota ja siihen varautuminen on kuitenkin vain osa, joskin tärkeä osa sotilasstrategiaa. Kylmän sodan jälkeen vallinneen rauhan myötä sotilasstrategian keskeiseksi osaksi on lisätty ”muut kuin sotaan liittyvät sotilaalliset aktiviteetit”, jotka pitävät sisällään Kiinan taloudellisten intressien ja niiden laajenemisen suojelun, kommunistisen puolueen valta-aseman turvaamisen sekä maailmanrauhan puolustamisen (Shou 2013, 5–8).

Suur- ja sotilasstrategian laatimisen yleiset periaatteet Kiinassa

Yllä mainittu suur- ja sotilasstrateginen käsitteistö ohjaa kiinalaista sotilaallisen voiman rakentamista, suunnittelua ja käyttöä. Sotilasstrategian laatimisen käytännön prosessia ja asevoimien asemaa määrittää puolestaan vahvasti Kiinan poliittisen järjestelmän autoritaarinen luonne. Kiinassa valtaa pitää Kiinan kommunistinen puolue, ja ylintä valtaa puolueen seitsenjäseninen politbyroon pysyväiskomitea. Kiinan hallitus ja sen alaisuudessa toimivat ministriöt (kuten ulkoministeriö ja puolustusministeriö) ovat ensisijaisesti toimeenpanevia elimiä, jotka toteuttavat puolueen komiteoissa päättämät linjaukset. (Mattlin ym. 2022, 85–221.) Kiinan asevoimat, virallisesti Kansan vapautusarmeija, jotka perustettiin vuonna 1927 kommunistisen puolueen aseelliseksi siiveksi, on edelleen ensisijaisesti kommunistisen puolueen alaisuudessa toimiva organisaatio. Toisin kuin useimpien maiden ”puolueettomat” ja epäpo-

11 Kylmän sodan jälkeisellä ajalla keskeinen toissijainen strateginen suunta on sijainnut Kiinan länsiosassa, Intian vastaisella kiistellyllä raja-alueella.

12 Varsinaisen sotilasstrategian alla on vielä puolustushaarojen (kiin. 军种) ja operaatioalueiden (战区) strategiat (Shou 2013, 5–8).

liittiset asevoimat, Kansan vapautusarmeija on äärimmäisen poliittinen organisaatio, joka pitää keskeisenä tehtävänään tukea kommunistisen puolueen valta-asemaa. (Mt., 281–285.)

Kuten kaikki tärkeimmät päätökset, myös Kiinan suur- ja sotilasstrategiset linjaukset laaditaan kommunistisen puolueen ylimmissä komiteoissa, kuten ulkoasiankomiteassa ja keskussotilaskomiteassa. Kommunistinen puolue käyttää suurstrategiasta käsitettä ”kansallinen strategia”, mutta toisin kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa, jossa julkaistaan hallituskausittain Kansallisen turvallisuuden strategia (*National Security Strategy*), Kiinan kansallisesta strategiasta ei julkaista koostavia asiakirjoja. Kiinan johto avaa kansallista strategiaa kommunistisen puolueen virallisissa puheenvuoroissa, jotka ovat sisällöltään tyyppillisesti varsin abstrakteja ja ambivalentteja. Suurstrateginen ambivalenttius on herättänyt Kiina-tutkijoiden keskuudessa keskustelua siitä, onko Kiinan johdolla varsinaista suurstrategiaa ollenkaan vai onko strategia niin sanotusti ”emergentti”, eli se syntyy ja muovautuu itsestään Kiinan reagoidessa kansainvälisen ympäristön muodostamiin haasteisiin (ks. Doshi 2021).

Suur- ja sotilasstrategian laatiminen alkaa Kiinan kommunistisen puolueen johdon laatimasta kansainvälisen turvallisuusympäristön arviosta. Arvio on tyyppillisesti varsin realistinen ja perustuu puolueen marxismi-leninistisen ajattelun mukaisesti ”objektiivisesti todettaviin” historiallisiin virtauksiin ja suurvaltojen voimasuhteisiin, joihin Kiinan suurstrategian on mukauduttava. Arvioissa keskeistä roolia näyttölee valtioiden sotilaallisesta, taloudellisesta ja poliittisesta kyvykkyydestä koostuvan ”kokonaisvaltaisen voiman” (kiin. 综合国力, *zonghe guoli*) mittaaminen ja vertailu.¹³

Viralliset kansainvälisen rakenteen arviot ovat noudattaneet kylmän sodan jälkeisellä ajalla kaavaa, jossa puoluejohto arvioi kansainvälisen tilanteen, esittelee Kiinan suurstrategian peruslinjan sekä lopuksi myös ideaalin maailmanjärjestyksen, jota Kiina strategiallaan tavoittelee. Kylmän sodan jälkeisellä ajalla ulkopoliittikan peruslinja (ns. rauhanomainen kehitys) on korostanut Kiinan liittoutumattomuutta, puuttumattomuuspolitiikkaa (kiin. 不干涉, *buganshe*, engl. *non-intervention policy*) sekä kansainvälisen taloudellisen yhteistyön tiivistämisestä. Kiinan tavoittelemat maailmanjärjestykset, kuten Hu Jintaon ”harmoninen maailma” (kiin. 和谐世界, *hexie shijie*) ja Xi Jinpingin kaudella visioitu ”ihmiskunnan kohtalonyhteisö” (人类命运共同体, *renlei mingyun gongtongti*) korostavat valtioiden ja kulttuurien suveriniteettia ja tasa-arvoa sekä kritisoivat ”hegemonia- ja voimapolitiikkaa”, toisin sanoen Yhdysvaltain johtavaa asemaa kansainvälisessä järjestelmässä. (Mattlin ym. 2022, 266–274.)

Kiinan sotilasstrategia rakentuu aina tämän suurstrategisen arvion ja suurstrategisten prioriteettien perustalle. Sotilasstrategian laatii keskussotilaskomitea, jota johtaa kommunistisen puolueen pääsihteeri. Sotilasstrategian laatimisessa keskussotilaskomitean kenraalikunnalla on normaalioloissa suhteellisen vapaat kädet (Fravel 2019, 16–30). Keskussotilaskomitea on läpi Kiinan kansantasavallan historian määritellyt asevoimille ”sotilasstrategiset ohjenuorat” (kiin. 军事战略方针, *junshizhanlue fangzhen*), jotka ovat tärkeimmät korkean tason suunnitelmat sotilaallisen voiman käytöstä ja kehittämisestä. Kansantasavallan ensimmäinen strateginen ohjenuora ”isänmaan puolustus” laadittiin vuonna 1956, minkä jälkeen ohjenuoria on

13 Kokonaisvaltaisen voiman käsite ja siihen yhdistyvät tutkimusmenetelmät kehittyivät 1980-luvulla. Käsite toistuu niin tutkijoiden kuin poliitikkojenkin puheessa, ja sitä pidetään tieteellisenä välineenä valtioiden voimasuhteiden arvioimisessa. (Ks. Huang 1992.)

muutettu yhdeksän kertaa kansainvälisen ympäristön muutoksia ja sodankäynnin kehitystä mukailleen (Fravel 2019, 24–30; Heath 2017).

Sotilasstrategiset ohjenuorat eivät ole julkisia asiakirjoja. Niiden kulloinenkin suurpiirteinen pääsisältö on kuitenkin pääteltävissä kommunistisen puolueen ja keskussotilaskomitean lausunnoista sekä ohjenuoria kommentoivasta epävirallisesta keskustelusta (Heath 2017). Ohjenuorat sisältävät käsityksen sotilaallisesta päävastustajasta ja strategisesta pääsuunnasta sekä virallisen näkemyksen vallitsevasta ”sodan muodosta” ja vallitsevasta ”operaatioiden päätyylistä”. Näiden elementtien pohjalta strategiset ohjenuorat määräävät asevoiman kehittämisen pääsuunnan sekä operatiivisen doktriinin, jonka mukaan asevoimien tulee harjoitella ja tarvittaessa taistella.

Kylmän sodan jälkeisellä aikakaudella strateginen pääsuunta on sijainnut itäisillä merialueilla ja päävastustajana on ollut Yhdysvallat. Sotilasstrategisia ohjenuoria on tänä aikana muutettu ainakin kolmesti (vuosina 1993, 2003 ja 2014), mutta muutokset ovat vuoden 1993 strategiaa lukuun ottamatta olleet sodan muotoon liittyviä hienosäätöjä. Sodan muoto on strategisten ohjenuorien mukaan kehittynyt tänä aikana ”korkean teknologian olosuhteiden sodasta” ”informatisoituneeksi sodaksi”, jonka arvellaan aivan uusimmassa keskustelussa olevan kehittymässä kohti ”älyllistynyttä” sotaa. Sodan muotoon liittyvien hienosäätöjen lisäksi uudemmat strategiset ohjenuorat ovat antaneet asevoimille uusia, ei suoraan sotaan liittyviä tehtäviä, kuten ”kaukaisten merien suojele” (kiin. 远海护卫, *yuanhai hurwei*).

Vaikka kiinalaisen sotilasstrategian käsite on laajentunut sodan ulkopuolisiin tehtäviin, on Kiinan sotilasstrategian ydintehtävänä Kiinan suvereniteetin turvaaminen ja suvereniteettia uhkaavaan sotaan valmistautuminen. Kiina laskee suvereniteettinsa piiriin *de facto* hallitsemansa alueen lisäksi myös Taiwanin, Etelä- ja Itä-Kiinan merellä sijaitsevat kiistellyt saariryhmät sekä Intian kanssa kiistellyt maa-alueet. Näistä alueista tärkein ja Kiinan sotilasstrategista ajattelua eniten ohjaava haaste on Taiwanin yhdistäminen osaksi kansantasa-valtaa. Taiwanin ongelman ratkaisussa keskeinen osapuoli on Yhdysvallat, jolla on Taiwanin kanssa epämääräinen puolustus sopimus. Puolustus sopimuksen vuoksi mahdollisen Taiwanin yhdistämissodan ei uskota rajoittuvan vain Kiinan ja Taiwanin välille, vaan Kiina on joutunut varautumaan konfliktiin Yhdysvaltain kanssa.

Artikkeli siirtyy seuraavaksi tarkastelemaan Kiinan sotilasstrategian kehitystä vuoden 1991 jälkeisellä ajalla yllä kuvatun käsitejärjestelmän ja siihen linkittyvän laadintaprosessin näkökulmasta. Suurstrategisella tasolla tarkastelu kohdistuu Kiinan johdon esittämiin tulkintoihin kansainvälisestä turvallisuusympäristöstä: siitä miltä turvallisuusympäristön tulevaisuus näyttää, mitkä ovat suurvaltojen voimavarat ja miten Kiinan tulisi suurstrategisesti toimia. Sotilasstrategisella tasolla tarkastelu kohdistuu Kiinan johdon tulkintoihin vallitsevasta sodan muodosta sekä sotilasstrategisesta pääsuunnasta: mihin suuntaan sodan muodon on tulkittu kehittyvän, millä tavoin Kiinaa uhataan ja miten tähän uhkaan tulisi sotilasstrategisesti vastata.

Kylmän sodan loppu ja havahtumisen vaihe (1991–2000)

Kylmän sodan päättyminen aiheutti järäsyttäviä vaikutuksia Kiinan turvallisuusympäristössä ja sotilasstrategiassa. Kiinan tärkein vastustaja oli 1980-luvulla ollut Neuvostoliitto, jonka

massamainen hyökkäys oli Kiinan tärkein sotilaallinen uhkakuva (Fravel 2019, 139–181). Neuvostoliiton romahdettua pohja Kiinan ja Yhdysvaltain yhteistyöstä putosi pois ja Yhdysvallat nousi Kiinan tärkeimmäksi uhkaajaksi. Yhdysvaltojen pelättiin pyrkivän kaatamaan kommunistisen puolueen valta-aseman sekä ajavan Taiwanin itsenäisyyttä tarvittaessa jopa asevoimin. Uuden turvallisuusympäristön tulkintansa myötä Kiina asetti suurstrategiseksi linjakseen niin sanontun ”matalan profiilin” strategian, jolla se pyrki olemaan provosoimatta Yhdysvaltoja ja kasvattamaan kokonaisvaltaista voimaansa pitkäjänteisesti tulevaisuutta silmällä pitäen. (Ks. Doshi 2021, 47–67.)

Rajut muutokset turvallisuusympäristössä ohjasivat Kiinaa uudistamaan myös sotilasstrategiansa. Muutos ei koskenut pelkästään uutta pääuhkaajaa, vaan taustalla oli laajempi sodan paradigman mullistus. Paradigman muutoksen ajurina oli talvella 1991 käyty Persianlahden sota, jota Kiinassa seurattiin tarkasti. Kiinan sotilasjohto uskoi Irakin Iranin-vastaisessa sodassa kovettuneen armeijan kykenevän sitkeään vastarintaan Yhdysvaltoja vastaan. Irakin nopea luhistuminen Yhdysvaltain teknologisesti ylivoimaisten ja saumattomaan yhteisopeintiin kykenevien asevoimien alle tuli Kiinalle erityisenä järkytyksenä, sillä Irak nähtiin asevoimiensa ja doktriininsa puolesta eräänlaisena vertaisvaltiona Kiinan omille suorituskyvyille (Cheng 2011).

Kiinan sotilasjohto arveli, etteivät maan takapajuiset ja maavoimiin painottuneet asevoimat selviäisi Yhdysvaltain väliintulosta Irakin asevoimia paremmin. Kiinan uusi sotilasstrateginen ohjenuora hyväksyttiin keskussotilaskomitean kokouksessa vuonna 1993, ja sen mukaan Kiina valmistautui ”alueelliseen sotaan korkean teknologian olosuhteissa” (Jiang 1993). Vallitseva sodan muoto muuttui virallisesti ”korkean teknologian sodaksi”, joka oli kylmän sodan aikaisen totaalisen sodan sijaan alueellisesti rajoittunut. Uuden strategian mukaan Kiinan tulisi nopeasti muovata asevoimansa Yhdysvaltain mallin mukaisiksi, pienemmiksi ja notkeammiksi, mutta teknologisesti edistyneiksi joukoiksi, ja siirtää asevoimien painopistettä maavoimista kohti meri- ja ilmavoimia.¹⁴

Kurottava välimatka oli pitkä. Keskussotilaskomitean varapuheenjohtajan, amiraali Liu Huaqingin mukaan Kiina ei voisi, eikä sen tulisi edes yrittää vastata Yhdysvaltain korkean teknologian ylivoimaan symmetrisesti. Liun (1993) mukaan kaikilla järjestelmillä oli heikot pisteensä, ja Kiinan tulisi keskittyä tiettyihin avainteknologioihin, jotka kykenivät lamauttamaan vastustajan tärkeimpiä suorituskykyjä (kuten lentotukialuksia) tai vähintään luomaan niille uskottavan pelotteen. Näitä avainteknologioita alettiin 1990-luvun keskustelussa kutsua ”salamurhaajan nuijiksi” (kiin. 杀手锏, *shashoujian*) (ks. esim. Jiang & He 1997).

Kiinan sodan paradigma mullistui 1990-luvulla uuden sodan muodon tulinnan ja Yhdysvaltain uhkan vuoksi. Kiina käytännössä omaksui Yhdysvalloissa vallinneen ajatuksen ”sodankäynnin vallankumouksesta”, jossa pienet ja tehokkaat teknologiset joukot taistelivat korkealla intensiteetillä. Yhdysvaltain ja laajemmin länsimaiden paradigmassa sotilaallinen uhka kuitenkin käytännössä puuttui, ja teknologisoitunutta asevoimaa rakennettiin lähinnä

14 Monet tutkijat arvioivat korkean teknologian sodankäynnin elementtejä käytetyn jo useissa 1980-luvun konfliktissa, kuten Falklandin sodassa (1982), Grenadan miehityksessä (1983) sekä Israelin iskuissa Irakin ydinlaitoksia vastaan (1981). Silti vasta Persianlahden sodassa teknologioita käytettiin kokonaisvaltaisesti, mikä teki siitä ensimmäisen korkean teknologian sodan. (Ks. Yang & Yang 1993, 1–7; Liu 1995, 29–35.)

humanitaarisia interventioita silmällä pitäen (ks. Raitasalo & Sipilä 2004). Kiina puolestaan määritteli oman uhkakuvansa selkeästi Yhdysvaltain väliintuloon Taiwanin salmella. Paradigman muutoksen jälkeen Kiinan sotilasstrategia lähti kehittymään eräänlaisena peilikuvana Yhdysvaltain strategiasta, omaksuen sen teknologiset ja operaatiotaidolliset ulottuvuudet, mutta toisin kuin länsimaat, pitäen uhkakuvastonsa tiukasti suurvaltakonfliktissa. Asejärjestelmien hankinnassa Kiina ryhtyi siirtämään painopistettä maavoimista kohti meri- ja ilmavoimia sekä kehittämään salamurhaajan nuijia, jotka voisivat hankaloittaa tai jopa estää Yhdysvaltain meri- ja ilmavoimien operoinnin Taiwanin edustalla. (Ks. esim. Lim 2014, 73–95; Lewis & Xue 2006, 231–237.)

Kokonaisuutena 1990-luku voidaan tulkita *havahtumisen* vaiheeksi, jolloin Kiinan sodan paradigma mullistui ja sotilasstrateginen suunta käännettiin massamaisesta maasodasta rajoitettuun merelliseen konfliktiin. Strategian muutos on hidas prosessi, eikä havahtumisen vaiheessa vielä välttämättä täysin tiedetty, miten Yhdysvaltain uhkaan vastattaisiin, tai mitä tarvittavat salamurhaajan nuijat tulisivat olemaan. Uusi paradigma antoi kuitenkin selkeän suunnan, jota kohti edetä.

Yhdysvaltain suurstrategien käänös ja kypsymisen vaihe (2000–2015)

Yhdysvalloissa alettiin 2000-luvun alussa havahtua Kiinan sotilaalliseen nousuun, ja vuonna 2001 virkaan astunut presidentti George W. Bush valmistautui ankaraan kilpailuun potentiaalisia suurvaltahaastajia, Kiinaa ja Venäjää vastaan (Posen 2014, 5–12). Syyskuun 2001 terrori-iskut kuitenkin mullistivat suunnitelmat. Yhdysvallat keskitti kaiken energiansa globaaliin terrorinvastaiseen sotaan suurvaltakilpailun painuessa taka-alalle. Yhdysvaltain suhde lämpeni myös Kiinaan, joka ilmoitti liittyvänsä osaksi globaalia terrorinvastaista sotaa ja määritteli Xinjiangin uiguurit al-Quaidan uhkaan rinnastettaviksi terroristeiksi (Paltemaa & Vuori 2012, 379–385). Suurstrategisesti Kiinassa tulkittiin kansainvälisen turvallisuuympäristön olevan suotuisa Kiinan kehitykselle. Puoluejohdon mukaan matalan profiilin linjaa tulisi kuitenkin jatkaa, eikä Yhdysvaltoja tulisi haastaa, mutta ympäristö tarjosi ”strategisen tilaisuuden aikaikkunan” Kiinan aktiivisemmalle politiikalle (Jiang 2002; Kiinan kansallinen puolustus vuonna 2002; Doshi 2021, 61–62).

Suurstrategisen ympäristön muutos ei vaikuttanut radikaalisti Kiinan sotilasstrategiaan. Kiina muutti sotilasstrategisen ohjenuoran vuonna 2003 ”alueelliseksi sodaksi informatisaation olosuhteissa”, mutta strategian uhkakuvana oli edelleen Yhdysvaltain väliintulo Taiwanin konfliktiin. Strategian muutokset koskivat lähinnä vallitsevaa sodan muotoa, jonka tulkittiin kehittyneen korkean teknologian sodasta informatisoituneeksi sodaksi (Kiinan kansallinen puolustus 2004).

Tutkijat olivat ennakoineet sodan muodon kehitystä jo useampia vuosia, mutta Yhdysvaltain vuonna 2003 aloittama sota Irakia vastaan toimi lopullisena katalyyttinä strategian viralliselle muutokselle (ks. Xiao 1997). Irakin sodan oppeja tulkitessaan Kiinan sotilasjohto arveli Yhdysvaltain ylivoiman perustuvan ennen kaikkea informaatiodominanssiin (kiin. 信息权, *xinxiquan*): kykyyn hallita omaa ja häiritä vastustajan tilannekuvaa. Informaatiodominanssiin liittyi läheisesti myös Yhdysvaltain kyky yhdistää asejärjestelmänsä operaatiojärjes-

telmään (kiin. 作战体系, *zuozhantixi*), jossa tilannekuvaa voitiin jakaa ja joukkoja komentaa keskitetysti ja jonka avulla joukkojen saumattomat yhteisoperaatiot tulivat mahdolliseksi. Informatisoitunut sota nähtiin operaatiojärjestelmien kamppailuna, jossa vastustajan täydellisen tuhoamisen sijaan tulisi yksinkertaisesti lamauttaa vastustajan järjestelmä iskemällä sen kriittisiin solmukohtiin, kuten avainasemassa oleviin ase- ja viestintäjärjestelmiin (ks. Kiinan kansallinen puolustus 2004; Shou 2013, 129–130; Engstrom 2018).¹⁵

Uuden strategian mukaan Kiinan tulisi kehittää Yhdysvaltain esimerkin mukainen operaatiojärjestelmä ja tutkia keinoja lamauttaa Yhdysvaltain järjestelmä sen heikkoihin pisteisiin iskemällä. Informatisoituneen sodan paradigma ohjasi siten Kiinaa laajentamaan sotilasstrategiaa myös avaruuteen ja kyberympäristöön. Tiedustelu- ja paikannussatelliitit ovat välttämättömiä oman informaatiiodominanssin kehittämiseksi mutta myös vastustajan tilannekuvan häiritsemiseen sen satelliitteja vahingoittamalla. Kyberympäristö oli myös hyvin luonteva laajentumissuunta, sillä informatisoitunutta ”järjestelmien kamppailua” käytäisiin myös ei-kineettisesti (ks. Yatsuzuka ym. 2021, 26–60; Cheng 2012).

Uusien toimintaympäristöjen lisäksi Kiinan sotilasstrategia alkoi laajeta ydintehtävänsä, so- taan valmistautumisen ulkopuolelle. Hu Jintao julisti vuonna 2005 Kiinan asevoimille ”uusia historiallisia tehtäviä”, joihin lukeutui Kiinan kansallisten etujen suojeleminen. Vuonna 2008 Kiina lähetti ensimmäistä kertaa sotilasosaston maan ulkopuolelle tositoimiin, kun merivoimien laivasto-osasto lähti Adenin lahdelle torjumaan somalialaisten merirosvojen hyökkäyksiä (Mulvenon 2009; Erickson & Strange 2015). Adenin operaation jälkeen Kiinan kansainvälinen toiminta kehittyi nopeasti, ja vuonna 2012 – Kiinan ensimmäisen lentotukialuksen *Liaoningin* vesillelaskun yhteydessä – presidentti Hu Jintao ilmoitti Kiinan johdon päämääräksi rakentaa maasta merellinen suurvalta (kiin. 海洋强国, *haiyang qiangguo*) (Hu 2012).

Kokonaisuutena 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen voi nähdä *kypsymisen* vaiheena, jolloin 1990-luvun paradigman muutos alkoi kantaa hedelmää. Tulkinta vallitsevasta sodan muodosta ja siihen kytkeytyvistä asejärjestelmistä ja suorituskyvyistä tarkentui. Samaan aikaan myös monet 1990-luvulla suunnitellut salamurhaajan nuijat alkoivat astua palvelukseen: uuden sukupolven ydinsukellusveneet (Tyyppi 093, *Shang*) ja ennen kaikkea ballistiset meritorjuntaohjukset (mm. DF-21D) voivat toimiessaan muodostaa todellisen uhkan Yhdysvaltain laivasto-osastoille jo kaukana Tyynellä merellä (ks. Erickson 2013). Kypsymisen vaiheen aikana uuden paradigman mukaisten suorituskykyjen ydin oli koossa ja osin operatiivisessa käytössä.

Suurvaltakilpailun koveneminen ja aikuistumisen vaihe (2015–2022)

Yhdysvallat on 2010-luvulla pyrkinyt hitaasti kääntämään huomiotaan terrorinvastaisesta sodasta kohti Kiinan kanssa käytävää suurvaltakamppailua. Samaan aikaan vuonna 2012 valtaan nousseen presidentti Xi Jinpingin suurstrateginen linja on muuttunut aiempaa aktiivisemmaksi. Vuonna 2017 järjestetyn kommunistisen puolueen 19. puoluekokouksen jälkeen Kiinan johto on tulkinnut, että kansainvälinen turvallisuusympäristö on Kiinalle edelleen

¹⁵ Informatisoituneen sodankäynnin ajatukset ovat ammentaneet Yhdysvalloissa 2000-luvun alussa vallinneista ”verkostokeskeisen sodankäynnin” ajatuksista (ks. Wilson 2007).

suotuisa ja että Yhdysvallat ja länsi ovat taantumassa. Matalan profilin linjasta on kokouksen jälkeen käytännössä luovuttu ja Kiinan ulkopoliitikka on muuttunut aggressiivisemmäksi. (Doshi 2021.)

Muutokset suurstrategiassa eivät ole vaikuttaneet merkittävästi Kiinan sotilasstrategiaan. Xin kausien aikana ei (Ukrainan sotaa lukuun ottamatta) ole tapahtunut merkittäviä näyteikkunasotia, jotka olisivat antaneet aiheita sodan paradigman radikaalille muutokselle. Vuonna 2014 sotilasstrateginen ohjenuora määriteltiin ”informatisoituneeksi alueelliseksi sodaksi”, mutta muutos oli lähinnä kosmeettinen. Uudessakin ohjenuorassa uhka ja sodan muoto säilyivät pitkälti ennallaan. (Kiinan sotilasstrategia 2015; Fravel 2015.)

Vaikka strategia pysyi vakaana, on Xin kaudella tehty useita merkittäviä uudistuksia asevoimien rakenteeseen. Vuodenvaihteen 2015–2016 uudistuksessa keskusotilaskomitean organisaatiota kevennettiin ja yhteisoperaatiokykyä vahvistettiin. Keskeisintä salamurhaajan nuijaa hallinnoivat Ohjusjoukot korotettiin omaksi puolustushaarakseen (ks. Wuthnow & Saunders 2019). Kyber- ja avaruussuorituskykyä sekä tiettyjä sotilastiedustelun tehtäviä hallinnoimaan perustettiin uusi oma joukko-osastonsa, Strategiset tukijoukot, mikä puolestaan kuvastaa informatisaation edistymistä (Costello & McReynolds 2018).

Vaikka kiinalainen sodan paradigma ei ole Xin kausilla mullistunut, on se verkkaisesti kehittymässä kohti seuraavaa olomuotoaan. Vuonna 2019 julkaistu sotilasstrateginen asiakirja ”Kiinan kansallinen puolustus uudella aikakaudella” esitti sodan muodon olevan kehittymässä informatisoituneesta sodasta kohti älyllistynyttä sotaa. Keskustelu älyllistyneestä sodasta oli alkanut jo aiemmin ja oli tälläkin kertaa seurausta Yhdysvaltain sotilasstrategisen ajattelun ja toiminnan seuraamisesta. Yhdysvalloissa on jo pidemmän aikaa pohdittu tekoälyn ja muun ”disruptiivisen teknologian” roolia sodankäynnissä, ja esimerkiksi Yhdysvaltain puolustusministeriön visiomassa JADC2-konseptissa (engl. *joint all domain command and control*) puolustushaarojen operatiiviset verkot yhdistettäisiin yhteiseen järjestelmään, jonka hallinnassa tekoäly näytelisi keskeistä roolia (Joint All-Domain Command and Control 2022).

Visiot ovat kehittyneet samansuuntaisiksi myös Kiinassa. Kiinan älyllistyneessä sodassa operaatiojärjestelmää ei nähdä enää yksinkertaisesti tilannekuvaa ja komentorakennetta jakavana järjestelmänä, vaan tekoälyn sovellukset ovat siinä keskeisessä osassa. Ihminen ja tekoäly sulautuvat älyllistyneessä järjestelmässä toinen toisiinsa ja kilpailu laajenee aiemmasta informaatiodominanssista kohti älyn ja kognitiivisen prosessin dominanssia (ks. Wu 2021; Kania 2020).

Kokonaisuutena vuodet 2015–2022 voidaan nähdä *aikuistumisen* vaiheena, jonka aikana Kiinan asevoimat ovat pitkälti saavuttaneet 1990-luvun alussa asetetun paradigman ja sen vaatimusten mukaiset asevoimat. Uudistushjelman jälkeen asevoimien komentorakenne on muovattu informatisoituneisiin yhteisoperaatioihin paremmin soveltuvaksi, ja teknologisesti Kiina on harpannut 1990-luvun alun tilanteesta maailman eturiviin. Kiinan sotilasstrategian laajeneminen ydintehtävän ulkopuolelle jatkuu edelleen myös aikuistumisen vaiheessa kohti niin kutsuttuja ”uusien toimintaympäristöjä” (kiin. 新型领域, *xinxiing lingyu*). Näihin lukeutuvat esimerkiksi avaruus, syvät meret, mutta myös arktiset alueet (ks. Xiao 2020).

Systeeminen kehitys

Yllä esitettyä Kiinan suur- ja sotilasstrategian kehitystä voi tulkita systeemisellä prosessina, jossa Kiinan strategia on Beaufren ajatusten mukaisesti dialektisessa vuorovaikutuksessa Yhdysvaltain kanssa ja jossa konstruktivistisena liimana toimii maiden osin jakama sodan paradigma. Suurstrategisella tasolla Kiina on tulkinnut kansainvälisen turvallisuusympäristön muotoa ja erityisesti Yhdysvaltain valta-asemaa siinä, minkä perusteella suurstrategiaa on säädetty. Mikäli Yhdysvaltain mahti on nähty liian voimakkaana, on strategia seurannut matalan profiilin ja varovaisen laajentumisen tietä. Kun Yhdysvaltain on taas arveltu vahvakin keskittävän voimansa muualle tai heikentyneen, on suurstrategiaa hienosäädetty aktiivisemmaksi.

Sotilasstrategia on kehittynyt samaan tapaan systeemisessä suhteessa Yhdysvaltain strategian kanssa. Yhdysvallat on pysynyt 1990-luvun alusta lähtien Kiinan pääuhkana, ja siksi myös vallitsevan sodan muodon kehitystä on tulkittu Yhdysvaltain käymien sotien ja strategisen suunnittelun kautta. Näistä johdettu Kiinan suorituskykyjen ja asejärjestelmien kehitystyö on niin ikään reagoinut arvioihin Yhdysvaltain suorituskyvystä. Vaikka kiinalaisessa ajattelussa sodan muotoa pidetään objektiivisena tosiasiana ja ”materiaalisen todellisuuden heijastumana”, tapahtuu prosessi käytännössä konstruktivistisesti, yhteisesti jaettujen ideoiden kautta ja perustuu esimerkiksi Yhdysvaltain käymistä sodista tehtyihin tulkintoihin.

Suurimman osan tarkastellusta aikakaudesta Yhdysvaltain strateginen kiinnostus on ollut aivan muualla kuin Kiinassa, kun maa on käynyt kahta sotaa Irakissa ja Afganistanissa. Samoin myös Yhdysvaltain suorituskykyjen kehittäminen on keskittynyt teknologisesti takapajuksen ja asymmetrisesti toimivan vastustajan kukistamiseen. Kiinan sotilasstrategian kehitys on ollut Yhdysvalloissa taka-alalla, vaikka myös Itä-Aasian tilannetta on pidetty silmällä. (Friedberg 2014, 45–72.) Yhdysvaltain strateginen fokus on kuitenkin 2010-luvulla ja viimeistään 2020-luvulla kääntynyt Kiinaan, mikä ohjaa myös Yhdysvaltain suur- ja sotilasstrategiaa keskittymään Kiinan muodostamaan haasteeseen.

Systeemisellä seurauksena Kiinan ja Yhdysvaltain sotilasstrategiat kehittyvät yhä vahvemmin keskinäisriippuvaisessa suhteessa, beaufrelaisena vastakkaisten tahtojen dialektiikkana.¹⁶ Yhdysvaltain sodan paradigma ja siitä johdettu sotilasstrategia kehittyvät analysoimalla Kiinan tulkintaa ”sodan muodosta” sekä kiinalasten suorituskykyjen kehittämistä – ja päinvastoin. Dialektiikan seurauksena syntyy maiden yhdessä rakentama sodan paradigma, jonka vaikutukset tulevat puolestaan säteilemään globaalisti vallitseviin tulkintoihin sodan käynnin luonteesta.

Lähteet

- Cheng, Dean (2011): ”Chinese lessons from the gulf wars”. Teoksessa: A. Scobell, D. Lai & R. Kamphausen (toim.) *Chinese lessons from other people's wars*. Carlisle: Strategic Studies Institute, 152–199.
- Cheng, Dean (2012): ”China's military role in space”. *Strategic Studies Quarterly*, 13(1), 55–77.

16 Toistaiseksi on vielä aikaista sanoa, mikä helmikuussa 2022 alkaneen Ukrainan sodan vaikutus on. Kiina seuraa Ukrainan sotaa tarkasti myös siksi, että monet kiinalaiset asejärjestelmät ovat joko Venäjältä ostettuja tai venäläisten järjestelmien klooneja. Sodan seurauksena on luultavasti muutoksia Kiinan sodan paradigmassa ja sotilasstrategisessa ohjenuorassa.

- China Aerospace Studies Institute (2020): *A case study of The PRC's hypersonic systems development*. Montgomery: China Aerospace Studies Institute (Air University).
- Costello, John & Joe McReynolds (2018): "China's strategic support force: A force for a new era". *China Strategic Perspectives*, 13. Washington: National Defense University Press.
- Doshi, Rush (2021): *The long game: China's grand strategy to displace American order*. New York: Oxford University Press.
- Engstrom, Jeffrey (2018): *Systems confrontation and system destruction warfare: How the Chinese People's Liberation Army seeks to wage modern warfare*. Santa Monica: RAND Corporation.
- Erickson Andrew (2013): *Chinese anti-ship ballistic missile (ASBM) development: Drivers, trajectories and strategic implications*. Washington: Jamestown Foundation.
- Erickson, Andrew S. & Austin M. Strange (2015): *Six years at sea... and counting: Gulf of Aden anti-piracy and China's maritime commons presence*. Washington: Jamestown Foundation
- Fravel, Taylor M. (2015): "China's new military strategy: 'Winning informationized local wars'". *China Brief*, 15(13), 3–7.
- Fravel, Taylor (2019): *Active defense: China's military strategy since 1949*. Princeton & Oxford: Princeton University Press.
- Fravel, Taylor M. & Christopher P. Twomey (2015): "Projecting strategy: The myth of Chinese counter-intervention". *The Washington Quarterly*, 37(4), 71–187.
- Freeden, Michael (1996): *Ideologies and political theory: A conceptual approach*. Oxford: Clarendon Press.
- Friedberg, Aaron (2014): *Beyond air-sea battle: The debate over US military strategy in Asia*. Lontoo: The International Institute of Strategic Studies.
- Gong, Yaohuan ym. (2007): 信息时代的信息对抗电子战与信息战 [Informaatioaikakauden informaatiokamppailu, elektroninen sodankäynti ja informaatiotosota]. Chengdu: Dianzikejixue Chubanshe.
- Gray, Colin (2010): *The strategy bridge: Theory for practice*. Oxford: Oxford University Press.
- Heath, Timothy (2017): "An overview of China's national military strategy". Teoksessa: J. McReynolds (toim.) *China's evolving military strategy*. Washington: The Jamestown Foundation, 21–39.
- Heuser, Beatrice (2010): *The evolution of strategy: Thinking war from antiquity to the present*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hoffman, Frank G. (2021): *Mars adapting: military change during war*. Annapolis: Naval Institute Press.
- Hu, Jintao (2012): "坚定不移沿着中国特色社会主义道路前进为全面建成小康社会而奋斗" [Vankumatta eteenpäin kiinalaistyypin sosialismin tiellä, kamppailussa kohtalaisen hyvinvoinnin yhteiskunnan rakentamiseksi]. Puhe Kiinan kommunistisen puolueen 18. puoluekokouksessa 18.11.2012.
- Huang, Shuofeng (1992): 综合国力论 [Kokonaisvaltaisen voiman teoria]. Peking: Zhongguo Shehuikexue Chubanshe.
- Jiang, Defu & Jiqing He (1997): "质量建军, 科技强军, 依法治军: 学习江泽民新形势下建军治军的重要论述" [Laadukas asevoiman kehittäminen, teknologisesti vahvat asevoimat, laillisesti johdetut asevoimat: Opiskelkaamme Jiang Zeminin tärkeää kirjoitusta uuden toimintaympäristön asevoiman kehittämisestä ja hallinnasta]. *Junshi lishi yanjiu*, 2, 18–25.
- Jiang, Zemin (1993): "国际形势和军事战略方针" [Kansainvälinen ympäristö ja sotilasstrateginen ohjenuora]. Puhe Kiinan keskusotilaskomitean kokouksessa 13.1.1993. <http://www.reformdata.org/1993/0113/5616.shtml>, 19.10.2021.
- Jiang, Zemin (2002): "全面建设小康社会, 开创中国特色社会主义事业新局面" [Rakentakaamme kokonaisvaltaisesti kohtalaisen hyvinvoinnin yhteiskuntaa, käynnistäkäämme kiinalaistyypin sosialismin uusi vaihe]. Puhe kommunistisen puolueen 16. puoluekokouksessa 8.11.2002.
- Joint All-Domain Command and Control (JADC2) (2022). Washington: Yhdysvaltain kongressin tietopalvelu, 21.2.2022. <https://sgp.fas.org/crs/natsec/IF11493.pdf>, 25.5.2022.

- Kajanmaa, Petteri (2021): *Sotilasstrategia. Yksinkertainen, vaikea sota*. Sotataidon laitos, Julkaisusarja 2: Tutkimuslustoista nro. 12. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Kania, Elsa (2020): "Minds at war: China's pursuit of military advantage through cognitive science and biotechnology". *PRISM*, 8(3), 83–101.
- Kiinan kansallinen puolustus uudella aikakaudella (2019): 新时代的中国国防. Valtioneuvoston informaatiotoimisto 2019.
- Kiinan kansallinen puolustus vuonna 2002: 2002年中国的国防. Kiinan valtioneuvoston uutistoimisto.
- Kiinan kansallinen puolustus vuonna 2004: 2004年中国的国防. Valtioneuvoston informaatiotoimisto.
- Kiinan sotilasstrategia (2015): 中国的军事战略. Valtioneuvoston informaatiotoimisto 2015.
- Koivula, Tommi & Petteri Kajanmaa (2022): "Strategian tutkimus näkökulmana suomalaisen turvallisuuden tutkimukseen". *Kosmopolis*, 52(2), 131–141.
- Lalu, Petteri (2017): "Vähällä verelläkö? – Näkikö puna-armeija ja sen kehittäjät tulevan sodan kuvan 'oikein'". Teoksessa: V. Tynkkynen (toim.) *Tuleva sota – Ennustamisen sietämätön vaikeus*. Helsinki: Edita, 119–147.
- Lewis, John & Litai Xue (2006): *Imagined enemies: China prepares for uncertain war*. Stanford: Stanford University Press.
- Lim, Yves-Heng (2014): *China's naval power: An offensive realist approach*. Farnham: Ashgate.
- Lissner, Rebecca (2022): *Wars of revelation: The transformative effects of military intervention on grand strategy*. New York: Oxford University Press.
- Liu, Huaqing (1993): "坚定不移地沿着建设有中国特色社会主义现代化军队的道路前进" [Vankkumatta eteenpäin kiinalaistyyppisen asevoimien reformin polulla]. Puhe Kiinan kommunistisen puolueen puoluekoulussa 20.5.1993. [Http://www.reformdata.org/1993/0520/4245.shtml](http://www.reformdata.org/1993/0520/4245.shtml), 16.2.2022.
- Liu, Jianguo toim. (1995): 不战而胜与高技术威慑 [Korkean teknologian pelote ja voitto ilman sotaa]. Peking: Zhishi chubanshe.
- Mao, Zedong (1936): 中国革命战争的战略问题 [Ongelmia Kiinan vallankumouksellisen sodan strategiassa]. <https://www.marxists.org/chinese/maozedong/marxist.org-chinese-mao-193612.htm>, 18.2.2022.
- Mattlin, Mikael, Lauri Paltemaa & Juha Vuori (2022): *Kiinan poliittinen järjestelmä*. Tampere: Vastapaino.
- Mulvenon, James (2009): "Chairman Hu and the PLA's 'New historic missions'". *China Leadership Monitor*, 27.
- Paltemaa, Lauri & Juha Vuori (2012): *Kiinan kansantasavallan historia*. Helsinki: Gaudeamus.
- Posen, Barry (2014): *Restraint: A new foundation for U.S. Grand strategy*. Ithaca: Cornell University Press.
- Raitasalo, Jyri (2005): *Constructing war and military power after Cold War*. Julkaisusarja 1. No 21. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Raitasalo, Jyri & Joonas Sipilä (2004): "Reconstructing war after the Cold War". *Comparative Strategy*, 23(3), 239–261.
- Shou, Xiaosong (toim.) (2013): 战略学 [Strategian tiede]. Peking: Junshikexue Chubanshe.
- Sunzi (2005): *Sodankäynnin taito*. Suom. & toim. M. Nojonen. Helsinki: Gaudeamus.
- Toivanen, Milla (2022/tulossa): *Kiinan ydinasstrategia*. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Twomey, Christopher P. (2014): "What's in a name: Building anti-access/area denial capabilities without anti-access/area denial doctrine". Teoksessa: R. Kamphausen, D. Lai & T. Tanner (toim.) *Assessing the People's Liberation Army in the Hu Jintao era*. Carlisle: The Strategic Studies Institute, 129–170.
- Waltz, Kenneth (1979): *Theory of international politics*. Reading: Addison-Wesley.
- Wilson, Clay (2007): *Network centric operations: Background and oversight issues for Congress*. CRS Report for Congress. Washington: Congressional Research Service, The Library of Congress.
- Wu, Mingxi (2021): "智能化战争时代正在加速到来" [Älyllistyneen sodan aikakausi saapuu nopeasti]. *Xueshu qianyan*, toukokuu 2021, 35–55.

- Wuthnow, Joel & Philip C. Saunders (2019): "Introduction: Chairman Xi remakes the PLA". Teoksessa: P. C. Saunders ym. (toim.) *Chairman Xi remakes the PLA: Assessing Chinese military reforms*. Washington: National Defense University Press, 1–42.
- Wuthnow, Joel (2020): *System overload: Can China's military be distracted in a war over Taiwan?* China Strategic Perspectives no. 15. Washington: National Defense University Press.
- Xiao, Tianliang (1997): 科学技术与未来军事战略 [Tiede, teknologia ja tulevaisuuden sotilasstrategia]. Peking: Guofangdaxue Chubanshe.
- Xiao, Tianliang (toim.) (2020): 战略学 [Strategian tiede]. Peking: Guofang daxue chubanshe.
- Yang, Lizhong & Junxi Yang (1993): 现代高技术战 [Nykyäivän korkean teknologian sota]. Peking: Junshi kexue chubanshe.
- Yatsuzuka, Masaaki ym. (2021): *NIDS China security report 2021: China's military strategy in the new era*. Tokio: The National Institute for Defense Studies.
- Zhang, Xiaoming (2015): *Deng Xiaoping's long war: The military conflict between China and Vietnam 1979–1991*. Chapel Hill: The University of North Carolina Press.
- Zhang, Yuliang (toim.) (2006): 战役学 [Operaatio-oppi]. Peking: Guofang daxue chubanshe.

Chinese military strategy: Development and core concepts in the post-Cold War era

The article analyzes the development of China's military strategy during the post-Cold War era by applying the constructivist idea of the "paradigm of war". The article argues that since the paradigm shift in military thought that took place at the end of the Cold War, Chinese military strategy has evolved and expanded in three evolutionary phases of awakening, ripening and maturation. Chinese military strategy serves as a case study for the article's broader, theoretical interest in the more universal processes of military strategic evolution. The article proposes that the drafting and readjustment of military strategy is always a systemic process, which takes place in an interdependent relation with one's main opponents as well as with one's allies. In the article, Chinese military strategy is argued to have evolved during the post-Cold War era in a systemic relation with the military strategy of the United States.

Keywords: China, constructivism, grand strategy, military strategy, paradigm of war